

9. Скакун О. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. Х. : Еллада, 2006. 776 с.

10. Куліш А. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Х., 2009. 432 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-26>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Борко Андрій Леонідович

*доктор юридичних наук, професор,
декан факультету морського права*

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Від початку повномасштабної війни в Україні минуло понад дев'ять місяців. Безумовно, це складний час, і реалії, в яких опинилась наша країна, постійно вимагають прийняття непростих рішень. Аби забезпечити функціонування держави в умовах воєнного стану, мінімізувати кризові явища в різних сферах суспільних відносин, було прийнято чимало законодавчих змін. Сфера земельних відносин не залишилась поза увагою. Так, 24.03.2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 2145-IX. Зазначений закон покликаний вдосконалити окремі процедури та спростити набуття прав користування на земельні ділянки сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану з метою їх раціонального використання у 2022 році для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки України. Фактично, вказаним законом встановлено альтернативну процедуру передачі в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення в період воєнного стану.

Так, наприклад згідно цього закону в договорі оренди не зазначається кадастровий номер земельної ділянки, а сама ділянка вважається сформованою лише на період дії договору оренди, після чого припиняє бути

об'єктом цивільних прав. Право оренди не підлягає державній реєстрації. Натомість державній реєстрації підлягає сам договір оренди, і така реєстрація здійснюється районною військовою адміністрацією [1]. Крім того, було прийнято ряд інших новел, що регулюють зазначені правовідносини під час дії воєнного стану. Спробуємо визначити перелік проблемних та спірних питань, які існують у сфері земельних відносин в Україні та загострились під час дії воєнного стану. Очевидно, що з початком війни кількість проблемних питань у сфері земельних відносин тільки збільшилась. Розглянемо ці проблеми в контексті адміністративно-правового забезпечення та контрольно-наглядової діяльності у сфері земельних відносин.

Так, за тривалий час проведення земельної реформи в Україні накопичилася значна кількість проблем. Серед найгостріших проблем у даній сфері наразі залишаються : недосконалість державного управління земельними відносинами, у тому числі й стосовно контролю за раціональним використанням і охороною земель, недостатня розвиненість автоматизованої системи ведення Державного кадастру, брак дієвого механізму економічного стимулювання використання й охорони земель [2].

Очікує свого вирішення проблема встановлення меж державного втручання в регулювання відносин власності на землю, а також забезпечення використання земельних ділянок із дотриманням принципу законності як одного з найважливіших конституційних принципів у даній сфері.

Головні проблеми у сфері контролю за раціональним використанням і охороною земель значною мірою зумовлені незавершеністю процесу інвентаризації і автоматизації системи ведення державного земельного кадастру, недосконалістю землевпорядної документації та недостатністю нормативно-правового забезпечення, майже повною відсутністю освітньої та просвітницької роботи на усіх рівнях [3].

До основних чинників, що суттєво гальмують розвиток правового регулювання контрольно-наглядової діяльності у даній галузі, слід віднести відсутність належного законодавчого визначення правового статусу органів влади і, як наслідок, відсутність належного законодавчого розмежування повноважень центральних і місцевих органів державної влади щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері земельних відносин, дублювання функцій органів виконавчої влади щодо здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері земельних відносин, що призводить до численних порушень земельного законодавства, зокрема до необґрунтованої зміни цільового призначення земель сільськогосподарського призначення, масової забудови родючих земель без врахування вимог планування територій та законодавчого принципу пріоритетності використання таких земель для сільськогосподарського використання, а також до низького рівня ефективності використання таких земель.

У сучасній юридичній літературі є декілька підходів до визначення та виміру рівня ефективності контрольно-наглядової діяльності. Найбільш поширеним слід визнати підхід, який виходячи з визначення ефективності як певного уявлення про дієвість, результативність, здатність забезпечити досягнення відповідної соціальної мети, вимірює її рівень за допомогою визначення ступеню збігу фактичного результату з ідеальним, тобто досягнення мети в оптимальні строки, з найменшими витратами часу, матеріальних коштів та сил.

Істотним недоліком сучасного стану нормативно-правової бази є значне переважання норм, закріплених у підзаконних нормативно-правових актах тоді, як ефективне регулювання контрольно-наглядової діяльності у земельних відносинах, як і взагалі управління земельною сферою, можливе лише на підставі відповідних законодавчих актів, що мають містити в собі прозорі механізми реалізації повноважень відповідними органами влади, не допускати дублювання функцій в питаннях здійснення контролю [4].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку земельного законодавства передбачено адміністративну, цивільну або кримінальну відповідальність за цілу низку порушень у сфері земельних відносин [5]. В цілому можна відзначити, що розвиток законодавства України в частині адміністративної відповідальності за порушення у сфері земельних відносин відбувається шляхом посилення відповідальності за окремі види порушень та розширення переліку видів адміністративних порушень, за які настає адміністративна відповідальність [6]. При цьому необхідно взяти до уваги, що законом № 2145-IX від 24.03.2022 року встановлена альтернативна процедура передачі в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення в період дії воєнного стану. Крім того, законом № 2247-IX від 12.05.2022 року внесено зміни в Земельний Кодекс України та збільшено можливості для швидкого примусового вилучення земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності, дозволена передача земельних ділянок державної, комунальної власності в оренду без проведення земельних торгів, збільшено перелік осіб, яким надається право на одержання в оренду без проведення земельних торгів земельної ділянки державної, комунальної власності [7].

Наразі до ключових завдань із вдосконалення заходів щодо усунення порушень земельного законодавства слід віднести посилення відповідальності за використання земельних ділянок без оформлення права власності або права користування за винятком випадків передбачених Законами України №№ 2145-IX, 2247-IX та запровадження ефективних механізмів запобігання зловживанням під час приватизації земельних ділянок, укладення правочинів, що в сукупності з іншими заходами безумовно приведе до посилення контрольно-наглядової діяльності у сфері земельних відносин.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24.03.2022 р. № 2145-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/-1-4>.
2. Конституція України: від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР//ВВР України. 1996. № 30. 1, ст. 13-16, 41-42.
3. Пахомов В.В. Монографія. Адміністративно-правове забезпечення діяльності у сфері земельних відносин. Суми : Сумський державний університет. 2016. 2, с. 545.
4. Оверковська Т.К. Моніторинг земель України: правові аспекти. Юридичний вісник. 2015. № 1 (15). 3, с. 125-129.
5. Пахомов В.В. Класифікація видів контрольно-наглядової діяльності у сфері земельних відносин. Публічне право. К., 2011. № 3-4, с.101 -107.
6. Земельний Кодекс України. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. <https://portal.rada.gov.ua/> 5, ст. 153-158.
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» від 12.05.2022 р. № 2247-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/-1-3>, р. 1, ст. 43.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-27>

МУНІЦИПАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Бочарова Наталія Василівна

*докторка юридичних наук,
професорка кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля
м. Дніпро, Україна*

З кінця 90-х років минулого століття відмічається зростаючий інтерес світової спільноти і громадянського суспільства до зв'язків між правами людини і урбанізацією. У науковій літературі з'являється поняття «муніципалізація прав людини», під яким розуміється перенесення правозахисної діяльності на локальний рівень [1]. В цьому плані хронологічно співпали два процеси. По-перше, поява концепції «міст прав людини» і формування відповідного суспільно-політичного руху, який